

- 4 In Sacris Scripturis præceptum est ne Viduæ contemnantur.
- 5 Ita, & in sacris Canonibus commendatur Regum officium in Viduarum protectione.
- 6 Si Judex laicus negligat Judicium, & Justitiam Viduæ administrare, hæc potest recurrere ad Judicem Ecclesiasticum.
- 7 Vidua tutelam gerens filiorum, si juravit à secundis nuptiis abstinere, & negligat Jurandum, tria negligere dicitur (Deum, memoriam Mariti, & Charitatem filiorum).
- 8 Discutitur articulus, utrum liceat Viduæ primo mense à morte Mariti omittere Missæ auditionem in Ecclesia ex usu non exundi domo per mensem.
- 9 In iis quæ sunt adversum legem Dei consuetudo reprobatur.
- 10 Consuetudine excusantur Viduæ omittentes exire domo ad audiendam missam per mensum immediate sequentem mariti mortem.
- 11 Quæ consuetudo non adversatur legi divini.
- 12 Laudatur heroica Virtus Sanctæ Elisabethæ Reginae Portugaliæ, quæ regium funus Mariti personaliter subsecuta est.
- 13 D. Paulus multam diligentiam requirit in Viduis.
- 14 Viduæ non debent se ipsas negligere, idest mores, & actiones suas debent diligenter custodire.

ARTICULUS XXXX.

De Negligentia Viduarum.

- V**iduæ appellatione proprie venit ea, cujus Maritus mortuus est, c. Viduæ dist. 34., Ethimologice dicitur sine duitate, seu dualitate, sicuti Vecors sine corde, Vefanus sine mentis sanitate, quæ verba componuntur ex ve idest sine, & fanus, idest mentis sanitate, ita vidua nomen componitur ex ve, idest sine, & duo idest duitate, ex quo non dividit carnem suam ad alium Maritum.
- 2 Vidua ergo tamquam Marito, & sustentaculo destituta debet à Principe, & magistratu protegi, & subveniri, Apostolus autem 1. ad Timot. c. 5., distinguit duo genera viduarum, aliæ scilicet quæ verè Viduæ sunt, idest quæ ita sunt Marito destitutæ, ut virum non quarant, nec carnis appetant voluptatem, nec mundi sequantur vanitates, ornatus despiciant, & delicias post habeant seculi, aliæ verò, quæ quarunt, optant, & sequuntur ea, quæ licet corpore, verè tamen secundum mentem Viduæ non sunt, sed in deliciis mortuæ: primi generis præcipit duplicis honore honorari, non sic viduas: secundi generis.
- 3 De Viduis primi generis intelligitur illud Jeremie c. 22., Viduam nolite contristare, & illud Psal. 131. Viduam ejus benedicens benedicam, pauperes ejus saturabo panibus, & psalm.

134., Dominus custodit advenas, pupillum & viduam suscipiet, Exodi. 22. Viduæ, & Pupillo non nocebitis; Jacob cap. 1. religionem dicit, visitare Viduas, & Pupillos in Tribulationibus.

- 4 De eisdem sub maledictione præcipitur Regibus, Principibus, & Magistratibus, ne contemnant, & negligant viduarum causas, & Judicia, Deuteronom. c. 27. nu. 19. ibi, Maledictus, qui pervertit Judicium advenæ, Pupilli, & Viduæ, sed debent esse eis loco Patris, l. tam dementis 21. C. de Episc. audientia, & Deuteronom. cap. 24., Non pervertes Judicium advenæ, & pupilli, nec auferes pignoris loco Viduæ vestimentum, Isaia cap. 1. subvenite oppresso, Judicate pupillos, defendite Viduam.
- 5 Quod elegantibus Verbis, expressit D. Hieronymus relatus in c. Regum officium 23. q. 5. ibi Regum officium est proprium facere Judicium, & Justitiam, & liberare de manu calumniatorum vi oppressos, & peregrinos, pupilloque, & Viduæ, qui facilius opprimuntur à potentibus, præbere auxilium.
- 6 Ex quo provenit, quod negligente Judice laico facere judicium, & justitiam Viduæ petenti, ea possit recursum habere ad Judicem Ecclesiasticum, & trahere laicum etiam in causa penitus laicali, c. ex tenore de foro compet., ubi Barbosa num. 3., Bellef. disquis. Clerical. p. 1. tit. de favore clericorum

ricorum reali §. 5. num. 34., & Gelasius Papa c. 1. dist. 87, præcipit in hæc verba, Viduis autem, & Orphanis Ecclesiæ præsidium implorantibus Episcopi debent adesse, cumque ea quæ in sacris litteris scripta sunt ad nostram Doctrinam scripta sunt, Luca c. 7. legimus, quod Jesus Christus ingressurus civitatem Naim, videns mulierem viduam flentem mortem unici filii sui, misericordia motus super eam, non dicit super eum, & à nemine rogatus, sed propria sponte, Juvenem revocavit ad vitam in matris Viduæ solatium, alioquin semper legimus, quod solum enixè rogatus alios mortuos revocasset ad vitam.

Ex iis patet, quæ diligentia sit adhibenda ad favorem Viduarum, verum, & ipse Viduæ debent in pluribus diligenter se gerere, ut negligentia culpam evitent.

- 7 Non enim deficiunt negligentia culpabiles in Viduis; quarum prima habetur in c. 20. si autem tutela gerat. Auth. de nuptiis, nempe si vidua tutelam gerens filiorum, juraverat à secundis nuptiis abstinere, & post hæc transeat ad secundas nuptias, tria dicitur negligere, nempe Deum propter neglectum Jus jurandum, memoriam primi Mariti, dum secundi admittit amplexus, & charitatem filiorum in quos amor maternus minuitur, & fit suspecta de mala administratione, propter quod privatur tutela.
- 8 Utrum autem Vidua, si post mariti mortem per mensem non exeat domo ad missam audiendam in Ecclesia, negligentia, & omissione culpetur, ex quo præceptum de audienda missa die festo neminem excipiat, & non nisi ex justo impedimento excusetur, quale non videtur in Vidua mariti deficientia præmortui, scimus enim S. Elisabetham Reginam Portugaliæ, marito mortuo Regio funeri constanter interfuisse, quod inter ejus singulares virtutes commendatur ab Ecclesia, non ergo potest probari factum contrarium scilicet, ut marito mortuo Vidua domo non exeat, ommittat sacrum audire, quia illud dicitur licitum cujus contrarium est illicitum, Bartol. in l. ut vim ff. de Justitia, & Jure, lex autem de missa audienda est ad effectum sanctificandi festum, lex autem de sanctificando festo est divina, ut in decalogo sabba-

9 Nec videtur Juvari consuetudine, quia in iis, quæ sunt adversum Legem Dei, consuetudo reprobatur, quod super bis in fine de Consanguin., & affin., c. cum tanto de consuetud., lex autem Ecclesiæ præcipiens sine ulla exceptione fideles audire missam, censetur lex Dei cum auctoritate à Deo recepta Pontifex Christi Vicarius cuncta præcipiat, c. Quanto personam de translatione Episcoporum.

- 10 Attamen attenda consuetudine, quod Viduæ primo mense post obitum Mariti domi se contineant in signum mestitiæ, & doloris, & consequenter missam non audiant, non sunt culpandæ, & ad hoc facit dictum D. Gregorii Papæ relatum in c. quemadmodum dist. 12., ubi dicitur Quemadmodum illicita perpetrari non patimur, sic quæ sunt consuetudinis non negamus, consuetudo enim est veluti altera lex non scripta, quæ in iis, quæ non sunt intrinsecè mala facit de non licito licitum, & excusat à culpa, Bartol. in l. fugitivus §. apud labonem ff. de edilit. edicto, Barbosa de Axiomat. Juris Axioma 56. n. 3., & licet nu. 4. limitet, quoad pœnam peccati, quia consuetudo non potest facere de illicito licitum contra legem Dei, id omnino intelligendum in iis quæ divina, & naturali lege sunt illicita, idest intrinsecè mala, vel si contra legem Ecclesiæ positivam, ea non sit ab Ecclesia tolerata, sed reprobata, ut in c. cum venerabilis de consuetudine, ubi glos. in Verbo Consuetudo, quæ tamen contra fidem Catholicam nihil usurpare dignoscitur, immotam permanere concedimus; nam consuetudo nota Pontifici, qualis præsumitur ista propter diurnitatem, & universalitatem, vim recipit à tacita mente Pontificis, dum non reprobatur, ac propterea dici solet, quod consuetudo parem vim habet cum lege, l. de quibus ff. de legibus, §. ex non scripto Instit. de Jure naturæ gentium, & Civil., Bellef. disquis. Clerical. p. 1. tit. de favore Clericorum person. §. 3. num. 10., vel etiam licebit dicere, quod ista consuetudo non sit contra præceptum Ecclesiæ, sed ejus interpretativa, ad tex. in l. minimè ff. de legibus, quatenus communi omnium D.D. sensu præcepta Ecclesiæ censentur, seu interpretantur non obligare cum gravi incommodo, quale censetur hoc, quod Vidua statim post mortem Viri exeat è domo, dum